

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Beñardo Irastortza Amiano

*Irun, Gipuzkoa
(1928-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Irungo Ureder baserrian jaio zen. Ama bertakoa zuen eta aita Gaintxurisketako Iturralde baserrikoa. Zortzi senide izan ziren, eta aitona eta amona ere beraiekin bizi izan ziren. Baserritik ateratzen zuten bizimodua, ama Irunera joaten zen plazara. Eskolan hasi berria zela gerra hasi zen eta denbora batez joan gabe egon zen. Gero Irungo La Sallen ikasi zuen. Aita gaixo izaten zuten, eta hamasei urte zituela hil egin zitzairen. Orduan, senide zaharrena izaki, etxeko lanetan ederki saiatu behar izan zuen. Etxeko garo guztiak berak ebaki zituen segaz hamahiru urte besterik ez zituela, eta gerra ondoko sega apustuetan Beñardo hain ezaguna izana ez da kasualitate hutsa. Behin ezkondua Irungo Correosen lanean zebilela, Berako mutil batek sega apustu kontua aitatu eta, bromaz hasi zena egia bihurtu zen: urte hartan Bidasoako Txapelketan nagusitu egin zen Beñardo. Geroztikako sega apustu eta txapelketa askotan aditu izan zen bere izena, segarako zuen trebezia goraiatuz. Horretaz gain, Beñardo Iparriarko harrobian lanean aritu zen ezkondu aurretik. Aita ere ezaguna zuen Nafarroako herri txiki askotan, soinu jotzailea baitzen. Berak ere aitaren afizioari eutsi, eta bere kabuz soinua ikasi zuen. Beñardo Irunen bizi izan da beti.

Zintak

IRN-006

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-07-22
- **Iraupena**: 53 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

IRN-007

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-07-22
- **Iraupena**: 74 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Transkribatzailea(k)**: Errazkin, Aitor

IRN-008

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-07-24
- **Iraupena**: 56 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

IRN-009

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2010-07-24
- **Iraupena**: 63 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Ureder baserriaren ingurua

- **Erref**: IRN-006/002
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:02:23. **Bukatu**: 00:03:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Urederren inguruan, Beñardo jaio zen etxearen inguruan, beste zer baserri zeuden aipatzen du.

2. Ureder eta Jaizkibelen etimologia

- **Erref**: IRN-006/003
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:03:13. **Bukatu**: 00:05:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Ureder eta Jaizkibel izenen jatorria nondik datorren azaltzen du. Etxe inguruko iturri batean ur ona ateratzen omen zen; gaur egun, ordea, iturri hori ez dago dagoeneko.

3. Ura lortzeko sistemak: iturria eta depositua

- **Erref:** IRN-006/004
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:05:33. **Bukatu:** 00:07:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Etxean ez zuten urik, etxetik gertu zegoen iturritik ekartzen zuten bizkarka; hala ere, teilatuko ura biltzeko depositua bazuten baserrian. Ura iturritik ekartzeko nola moldatzen ziren eta zer tresna erabiltzen zituzten azaltzen du.

4. Arropa garbitzeko amak egin beharrekoak

- **Erref:** IRN-006/005
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:07:19. **Bukatu:** 00:10:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Arropa astean behin garbitzen zuen amak iturrian: hiru auzorentzako hiru harri ziren han. Amak arropa iturrira nola eramaten zuen azaltzen du Beñardok. Arropa garbitzeko "Lagarto" xaboa erabiltzen zuen amak eta gero "al verde" edukitzen zuen usain ona har zezan.

5. Gerra ostean baserrian bizitzearen abantailak eta eragozpenak

- **Erref:** IRN-006/007
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:12:00. **Bukatu:** 00:14:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Umetan baserritik bizi ziren: tratua, fruta, esnea... handik ateratzen zuten bizitzeko adina. Gerra ostean baserriko jendea kalekoa baino hobeto bizi zen, baserrian beti baitzen jateko zerbait. Baserrian, hala ere, izan zituzten zailtasunak: ez zieten ematen ogirik errazionamenduan, ez zieten uzten artoa errotan ehotzen... Horregatik, estraperlora jo zuen jende askok; baina umeei ez zitzaion esaten, norbaiti esango ote zioten beldur. Nafarroako errotatara joaten ziren isilka zakua hartuta.

6. Errotan beti ez berri onak

- **Erref:** IRN-006/008
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:14:44. **Bukatu:** 00:17:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gerra ostean, Enderlatsako errotara isilka joaten ziren Nafarroara zakua hartuta. Hara jende asko joaten zen, eta ilaran itxaron egin behar izaten zuten txanda iritsi arte. Behin, artoa ehotzeko zain zeudela, gertatutako alukeria kontatzen du.

7. Irinik ez, baina isuna bai

- **Erref:** IRN-006/010
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:17:50. **Bukatu:** 00:21:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Nafarroara errotara joateko, oinez joaten ziren astoa zakuz kargatuta zutela. Bidean batzuetan guardia zibilekin egiten zuten topo. Behin errotan irina errekiatu zieten eta amorruez beteta itzuli behar izan zuten etxera. Hurrengo egunean, salaketa zeukatela eta isuna ordaindu behar zutela konturatu ziren. Lehen ez zekiten artoa eho gabe jaten edo eskuz txikitzen.

8. Garia egiteari utzi zitzaionekoa

- **Erref:** IRN-006/011
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:21:16. **Bukatu:** 00:23:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Beñardok oso ume zela ezagutu zuen garia etxean. Garia egiteari utzi egin zitzaion, txoriek jan egiten baitzuten. Beñardok ez zuen ikusi izan nola lantzen zuten garia. Gerra aurretik ogi nahikoa zegoen, gerora gerrak ekarri zuen eskasia.

9. Soldadutza Afrikan egin zuen urte eta erdian

- **Erref:** IRN-006/012
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:23:44. **Bukatu:** 00:25:01

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:

<p>Soldadutza Afrikan egitea tokatu zitzaion. Urte eta erdi eman zuen han. Bere aurreko kintek urte gehiago egon behar izan zuten soldadutzan, batzuek baita 7 urte ere.</p>

10. Gerra hasi aurreko giroa

- **Erref:** IRN-006/013
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:25:01. **Bukatu:** 00:26:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

Gerra hasi zenean, Beñardok 7 urte zituen; gogoan ditu orduan bizitakoak. Trenbidean dinamita jarri zuten, eta handik gutxira hasi zen gerra; denak armak biltzen hasi ziren orduan.

11. Gerran emakumeak ere borrokan

- **Erref:** IRN-006/014
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:26:26. **Bukatu:** 00:29:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan

Laburpena:

Gerra hasi zenean, frontea etxe parean tokatu zitzairen. Baziren emakumeak milizianoen artean. Tiroketa bat gogoan du eta orduan neska batek izandako ausardia. Inguruko ezagunen artean izandako banaketa ideologikoaz hitz egiten du.

12. Gerrara joateko beldurra

- **Erref:** IRN-006/015
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:29:40. **Bukatu:** 00:31:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Aita beldurrez egon zen gerrara deituko ote zuten, baina azkenean libratu egin zen; osaba bat joan zen gerrara eta beste bi osabek Frantziara egin zuten ihes. Osaba haietako bat mugan zauritu egin zuten.

13. Bonbardaketa: jolasa eta beldurra

- **Erref:** IRN-006/016
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:31:09. **Bukatu:** 00:33:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian, hegazkinak Irun bonbardatzera etortzen zirenean, trenbide azpiko zubian ezkutatzen ziren. Bonbardaketa haiek jolas moduan hartzen zituzten umeez, nahiz eta batzuetan beldurtu egiten ziren. Bonbardaketatako oroitzapenak gogoan ditu.

14. Bonbardaketetako gordelekuak

- **Erref:** IRN-006/017
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:33:20. **Bukatu:** 00:36:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gordelekura ez ziren familiako den-denak joaten: amona etxean gelditzen zen, eta ama batzuetan ere bai. Gordelekura joateko abisuak nolakoak izaten ziren eta gordeleku haiek non zeuden kontatzen du. Azkenean, ohitu egin ziren gerrako tiro eta bonbetara.

15. Milizianoen jarrera jendearekiko

- **Erref:** IRN-006/018
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:36:47. **Bukatu:** 00:39:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Milizianoekin zer-nolako harremana izan zuten azaltzen du. Behin, milizianoek emakume bat arrautza bila zihoala ikusita, haren atzetik joan ziren, eta emakumea ihes egiten saiatu zen; azkenean, milizianoek harrapatu egin zuten arrautzekin, baina libre utzi zuten. Milizianoak etxe barruetara sartzen ziren, baina ez zuten askorik eramaten, ez baitzegoen askorik eramateko ere.

16. Irun erre eta jende asko desagertu

- **Erref:** IRN-006/019
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:39:38. **Bukatu:** 00:43:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Gerraren eragina](#)

Laburpena:

Irun erre egin zuten. Osaba batek beldur handia zuen eta familia Frantziara joan nahi zuen; azkenean, ez ziren etxetik mugitu. Gerora, osaba preso hartu zuten. Garai hartan, jende ugari desagertu zen, gehienbat Oiartzunen. Garai hartan, hitz egiteko beldur handia zegoen.

17. Kontuz erreketeekin

- **Erref:** IRN-006/020
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:43:34. **Bukatu:** 00:44:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)
- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Errepresioa](#)

Laburpena:

Erreketeek, Nafarroatik Irunera sartu zirenean, gizon asko galdu zituzten frontean, eta oso gaiztotuta etorri ziren. Mutil batek erreketeekin topo egin zuen eta "arriba España" esatera behartu zuten "buenos días" esan beharrean.

18. Baserritarrei burla, baina gose garaian zer?

- **Erref:** IRN-006/021
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:44:45. **Bukatu:** 00:47:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerraostea eta Francoren diktadura](#) » [Ekonomia gerraostean](#)
- [Ohiturak eta bizimodua](#) » [Hezkuntza](#) » [Fraideak](#)
- [Ohiturak eta bizimodua](#) » [Hezkuntza](#) » [Eskola](#)
- [Familia eta harremanak](#) » [Herriko giroa](#) » [Baserria vs. Kalea](#)
- [Ohiturak eta bizimodua](#) » [Hezkuntza](#) » [Maisu-maistrak](#)

Laburpena:

Gerra aurretik baserritarrei burla egiten zieten baserritar izateagatik; baina gerra ostean ez zegoen burlarik, baserritarrek behintzat jatekoa bai baitzuten orduan. Ika-mikak izaten zituzten kaletar erdaldunekin. Eskolan gaztelaniaz ikasten zuten; maisu erdalduna zuten, ona baina zorrotza. Gerra etorri zenean, ezin izan zuten eskolara joan; baina gerra bukatutakoan Irunen aritu zen ikasten La Sallen.

19. Eskola utzi behar etxean laguntzeko

- **Erref:** IRN-006/022
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:47:36. **Bukatu:** 00:49:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Ohiturak eta bizimodua](#) » [Hezkuntza](#) » [Eskola](#)
- [Baserria](#) » [Baserriko bizimodua](#) » [Baserriko bizimodua](#)

Laburpena:

Eskolan ez zuen denbora asko eman ahal izan: 11-12 urte zituenerako utzi egin behar izan zuen, baserrian bai baitzegoen nahikoa lan egiteko. Eskola utzitakoan, burura etortzen zitzaizkion eskolako buruketan erantzunak.

20. Etxeko lanen banaketa

- **Erref:** IRN-006/023
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 00:49:28. **Bukatu:** 00:52:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserrian jo eta ke aritzen zen lanean, orduan ikasi zuen segan: 13 urterekin etxeko garo guztiak ebaki zituen berak bakarrik. Inguruko baserrietan ere laguntzen aritzen zen. 16 urte zituela aita hil zen, eta seme zaharrena zenez, baserriko buru izatera pasa zen. Ama Irungo plazara trenez joaten zen tratua eramatera; buru gainean eramaten zuen jeneroa. Esnea auzora etortzen zen esnezaleari saltzen zioten hasieran; gerora Errenteriarra eramaten zuten arrebek.

21. Garotara 13 urterekin

- **Erref:** IRN-007/002
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:00:11. **Bukatu:** 00:04:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>13 urterekin garoa bakarrik mozten zuen. Azpiak egiteko erabiltzen zuten garoa. Simaurra edo gorotza, baratzerako. Garo metak egiten zituzten etxe atzean.</p>

22. Garoa eta inaurkina

- **Erref:** IRN-007/003
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:04:06. **Bukatu:** 00:05:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Garoa eta inaurkinaren (orbela) arteko ezberdintasuna. Iratzea. Jaizkibelen inaurkina egiten zen. Ote motak.

23. Gorotzarekin lotutako lanak

- **Erref:** IRN-007/004

Transkripzioa

- Segan noiz hasi ziñan? Segar... Segar apustuk izaten zien ordun o...
- Apustuik ez zen /etzen/ izaten orduan... Hemen, Bera Bidasoan hasi zien "Campeonato Bidasoa" edo... hola, eitten hasi zien, hor, fuboleko kanpua Bera Bidasoan bada, kanpo Gure Txokoa, uaindik han dago, noski! Ez dut uste uaindik kendu dutenikan hura... Gure Txokoa. Ta han, eitten hasi zien Bidasoko txapelketa bat o... Itten zutela, ta, ni ordun ya, ezkondu ta geo hasi nitzen Correosen lanian, Irungo estaziyuan. Ta zea zen orduan, trenak-eta ekartzen zuten korrespondentzia, karga-deskarga, ta geo aperturak eta gauzak eta... Batzuk uste dute Correos zea, karterua bakarra dala, biño guk beste lanak itten genittun. Frantzitik etortzen zen asko. Ta, korrespondentzia, ta hemendik hara ere bai, ta han, lanin ai giñelik, bazen Bera Bidasoko mutill bat guekin, txofer ibiltzen zena kamionakin, biño zea, furgonetakin. Ta harek, hola, eun batian aittatu zun, sega apustu bat ta eztakit ze ta, han'e itten zela, zean, Bera Bidasoan, ta urtero batek irabazten zuela /irabaztentzuela/. Hango batek. Ta nik esan nion ordun: "bai, gu ez gattuk faten ta!" Hala, en plan de bromas o cachondeo, bai, "harrek irabaziko dik, gu ez gattuk faten ta!". "Bai, fan, fan, fan!". "Emantzak apuntia!". Ta baita eman harek, apuntia! "Ui la ostra... Uain ze in ber dugu...". Uaindik segik ez nuen, fundamentukoik! Igual itxian aitzeko bai, biño hara fateko sega pare bat onak behar tzien... Ta apuntia eman dute ta apuntia eman... Ui, meka... Uain berriro lagun, hor, kuadrilla, hor kuadrilla ikusi duzue, kuadrilla hoi zen, katxondeuan: "Hi! Hola ta hola Berara fan ber diu, segara fan ber diu" ta bai, ta "bueno, conforme"... Seittun lagunak denak conforme zien fateko. Ta, nijua, Tolosara joan nintzen, ferira, ta han bazien Arana... Bi anai, eztakit ezautzen dittuzuen / ezautzenttuzuen/, ferian ibiltzen zienak. Seme bat oaindik hor segitzen du, Hernanin ta, etortzen da, erremintak, segak eta saltzen dittuena, Hernanin... Pues, haiken atta ta osaba zien, bi anai, Arana hoiek. Ta haiek zittuzten hola segak eta joan nitzen hara ta esan nion: "Bira, hola ta hola, fateko zera in diu ta... Bera Bidasora, txapelketara ta, segak behar dittit; bi sega behar dittit /behaittit/". Ta bueno, bat bazula prepatua, Ipintza edo zela, zera, jartzaillia ta... Bazula bat harek prepatua, biño, han, Anoetan, ta Tolosatikan Anoetara izango die bi-hiru kilometro... Ta handikan esan zien "bueno, beste zerbaitte in behar baldin badit... Nik ekarriko dit /ekarrikoit/ sega!, prepatua zekak harrek-eta, bat behintzat" eta... Hala, guk han zerbaitte in beharra izango genun ta, behintzat handik bi ordura edo, han presentatu zen bere sega harrekin. Ta, sega hura diferente jarriya zeon, gu lehenoso irekiyak ibiltzen genittun, oso irekiyak, ta hura berriz, itxiyago jarriya, ta beste formakua, ta... Harrekin hasi nitzen ta sega jartzaille harek esan ziola— hura Ipintza, neri...— aber zein zen segari hori, berak nahi ziala izautu, ta ui, hola ta hola, Irungua, ta zeñek eman zion harrek eta hura etorri zen baserrira, harrek launduko ziala, ta beste sega ere jarri ta... Bueno, hala fan giñen ta... Lehemixiko urtian irabazi nun, fanta...

27. Bidasoako sega txapelketa

- **Erref:** IRN-007/008
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:17:44. **Bukatu:** 00:19:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Bidasoako bigarren txapelketan gertatu zena. Oiartzungoak ondo prestatuta joan ziren, eta haiek irabazi duten, 44 kiloko aldea aterata. Hurrengo urteetan irabazi egin zuten.</p>

Transkripzioa

Geo, ondoko urtekoz ya jendia prepaatu zen ta Oiartzunen bazien hor Sorosartatarrak o... Segariya, atta ere segariya zuten, ta haiek etorri zien hurrengo urtian haiek. Ta haiek etorri zien ya prepaatuak... Astiasuarrak zien berez eta sega haundiyaguak zittuzten, ta, prepaatuguak, ta, etorri ta, harek irabazi. Geo billu're hala itten zuten! Gu guriak ri-ra billu ta seittun pronto ta, haiek berriz tira ta tira ta azkeneako eskuarian gaiñian jarri bat eta bestik tiraka ta sekulako lotsagarrikeyak han, ta bueno, berrogeita lau kiloz harrek irabazi zigun. Ta... hatikan: "datorren urteko prepatu ber dit!". Beste sega haundixuak bazittun harek eta beste sega haundiyagua hartu eta fan giñen hurrengo urtian, biño, hurrengo urtian hura ez zen /etzen/ fan. Ta geo handik aurrea beste hiru aldiz fan nintzen ta beste... Bai, hiru aldiz irabazi nuen. Lau(e)tan fan ta hirutan irabazi genun hor. Biño deus ez zuten /etzuten/ ematen ta hola ta geo beste lagun batzuk bazien neekin batian ta, haik fango ziela ta bueno, geo haikin laguntzen fan nintzen beste bi-hiru urtetan horrea. Ta hola, hortan geldittu giñen.

28. Sega-apustuetako arauak erabakitzen

- **Erref:** IRN-007/009
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:19:12. **Bukatu:** 00:22:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Jauregiko nagusia txapelketak antolatzen hasi zen. 29 urterekin hasi zen apustuan. Denbora mugarik ez zegoen. Arauak ondo jartzeko beharra ikusi zuten.</p>

29. Jauregiko apustuetako joko zikina

- **Erref:** IRN-007/010
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:22:52. **Bukatu:** 00:24:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Ordubeteko apustuak izaten ziren Jauregikoak. 44 barila aurkitu zituen zelaian sartuta. Hiru sega hautsi zituen. Joko zikina. Aurreko egunean egiten zuten zozketa.</p>

30. Asteasuko desafioan ere tranpa

- **Erref:** IRN-007/011
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 00:24:50. **Bukatu:** 00:29:11

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Desafioa bota zion Asteasuko batek. 40 kiloko bentaja. Pisatzerakoan egiten zituzten tranpak: lehenengo bi sailetan aurretik joaten zen, jendeak apustu egiten zuen, eta hirugarrenean aurea hartzen zioten.

31. Segarako afizio gogorra zegoen

- **Erref:** IRN-007/014
- **Iraupena:** 0:05:04. **Hasi:** 00:32:15. **Bukatu:** 00:37:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Segalari asko zeuden. Jauregiko nagusiak segalariak nola aukeratzen zituen. Zelaia ondo zaintzen zuen. Tolosa inguruan entrenatzen zuen. Segarako afizioa, Asteasun ikaragarrikoa. Basarri bertsolaria.

32. Sega laguntzaileak eta segak jartzea

- **Erref:** IRN-007/015
- **Iraupena:** 0:04:25. **Hasi:** 00:37:19. **Bukatu:** 00:41:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Sega-apustuak nola aldatu diren. Laguntzaileak aurkitzea erraza zen orduan. Sega-jartzaileak: Ipintza. Segak-jartzearen artea.</p>

33. Kider motzarekin baina gerria tente

- **Erref:** IRN-007/017
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:41:55. **Bukatu:** 00:44:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Kider motzeko segak erabili izan ditu berak. Kider luzeekin gehiago nekatzen zen. Makurtzerakoan, baina, gerria zuzen edukitzen zuen.

34. Segaren aztala eta kolpeak

- **Erref:** IRN-007/019
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:44:14. **Bukatu:** 00:47:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

<p>Segaren zatiak. Aztala. Belarra ebaki egin behar da, ez eten. Kontzentrazioa behar da kolpeak ondo jotzeko. Kolpe onak nola jo azaltzen du.</p>

Transkripzioa

-Segan zatik, esango zenittuzke, aztala lurrian jarri behar dela, baiño, lehenoko era, goitikan sega sartzia zen... Aztala bai, ahua ere bai, segan zatik zein dia?

-Nik... Aztala lurrian, pisura behar baldin baduzu, pisurako, aztala sartu behar zaio lurrian. Aztala zapaldu, eskutilla, eskuiñeko eskutilla zapaldu, aztala ondo zapaltzeko lurrian, ta aztala lurrian ondo baldin badijua, lurren kontratik baldin badijua, raso ebakiko duzu. Altxatzen baldin baduzu, han lajatzten da belarra... Golpe berian, zentimetro bat goragotik jo o beherago jo, igual kostatzen den gauza da ta golpe berak tiratzen ditzuzu /tiitzen ttuzu/ ta golpe askotan, pues, asko lajatzten duzu, ez baduzu /ezpaduzu/ sega ondo arrimatzen. Pisura oso inportantia da aztala sartzia, eta segari bere segida eman, bere segida. Ez zea, tira muturrakin ta... Belarra ez da eten beh(a)r; in ber da ebaki. Ebaki belarra... Pasa... Labaiñak'e, hola, bultzaka, ez du nolnahi ebakitten, biño eitten baduzu hola, ebaki itten du. Segak igual. Segak'e bere segidan, rast..., ondo eamaten baduzu, neken erdiyakin joaten da sega. Oain, beti-beti ezin duzu golpia harrapatu ondo, biño... Biño saiatu in behar da hortan e!, saiatu hortan, golpe faxilla, batetik bestea, alde haundiya dago; golpe batetik bestea. Biño ondo kontuatzen bazea ta buruan gauza batekin, lo ke pasa ke, buruan eamaten die milla gauz, eta ez zaudez hartan, biño han eon behar da han ai den denbuan, hura: nola ein behar duzun. Ta nekien erdiyakin itten da. Bai... -Ta mokau haundiya sartu, sartzen saiatzeko...

-Bai...

-Hoi nola itten da?

-Mokau haundiya hartzeko?

-Bai...

-Hoi manejatu behar duzu /behauzu/ han sarreran. Hau, hemen, jugada hau, pixkat, hola, hola itten baduzu, eamaten baduzu, mokadu haundiya hartuko duzu /hartukouzu/, ta hola itten baduzu, sega zabalera. Ta deskuidatzen bazea, gutxiyo igual, hola buelta itten badiozu, gutxiyo igual... No... Pixkat segida eman behar zaio, mokau haundiya hartzeko... Nik hartzen nun mokau dexentia; ez da nik esatia ondo, biño... Biño, pixkat luzatu ta hau, ezkerra luzatu ta "ra"... ta... Hemen, hola, belar goxo-goxuan ta sega haundi batekin ta hiru golpetan, bi metro, aurea.

35. Garai bateko sega

- **Erref:** IRN-007/021
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:47:43. **Bukatu:** 00:50:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

Garai bateko segak nolakoak ziren. Enkarguz egindako segak. Zeinek sail gehiago ebaki izan beharrean, belarra pisatzen hasi ziren berriro.

36. Zelaiak garbi-garbi

- **Erref:** IRN-007/023
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:51:03. **Bukatu:** 00:52:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Baserrian segan asko ibili zen, makinak ohiko bihurtu aurretik. Inguruko baserri askotan ibili zen. Garbi-garbi uzten zituen zelaiak. Baserritarren exigentzia maila handia zen.

37. Segan oinutsik ondoen

- **Erref:** IRN-007/025
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:52:49. **Bukatu:** 00:54:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Sega apustueta oinutsik ibiltzen zen askotan. Nola janzten ziren lehen.

38. Bidasoako sega txapelketa II

- **Erref:** IRN-007/026
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:54:08. **Bukatu:** 00:55:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Bidasoako sega txapelketan banda ematen zuten hasieran, koparik ez. Segalariak nondik joaten ziren hara. Ez zen apustu handirik izaten han.

39. Iturriozko sega apustuak

- **Erref:** IRN-007/027
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:55:46. **Bukatu:** 00:58:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Iturriotz sega apustu toki famatua zen. Hango belarra mozteko zaila zen.

Polipaso eta haien garaikoa da, lehenagokoa. Bi orduko apustuak. Orduan, 3.000 bat kilo.

40. Ebakitzeko belar ona eta txarra

- **Erref:** IRN-007/029
- **Iraupena:** 0:03:46. **Hasi:** 00:58:41. **Bukatu:** 01:02:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Ganaduarentzat ona den belarra ebakitzeko ere ona da, goxoagoa delako. Alfalfa, tefla, pagotxa... Igitaia. Plantina belarra. Lapaitzak eta mando belarrak sega karrakatzen dute. Hura nola konpondu.

41. Bellotako segak eta gaur egungoak

- **Erref:** IRN-007/030
- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 01:02:27. **Bukatu:** 01:06:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:

Segak ez ziren hain garestiak lehen. Bertan egiten zituzten. Patricio Etxeberriak egiten zituen, Bellotan (Legazpin); altzairua hobetuz joan zen. Gaur egungo segei buruzko iritzia.

42. Euskara, beharrezkoa eta ederra; Irun inguruko euskara

- **Erref:** IRN-007/033
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 01:07:54. **Bukatu:** 01:10:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Euskara berarentzat zer den azaltzen du. Irungo euskara, Oiartzungoa eta Hondarribiko diferenteak dira. Batua.

43. Donostiako eta Tolosako euskara

- **Erref:** IRN-007/034
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 01:10:17. **Bukatu:** 01:12:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Tolosako eta Donostiako euskarak, garbienak. Donostian hunkitu egin zen behin hain euskara polita entzunda. Biloben euskara pixka bat diferentea dela dio, baina ikastoletako euskara polita dela.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2024-05-05

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com